□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□ (□□□ tiff 23.12.68).indd 44 28/12/2568 BE 10:37

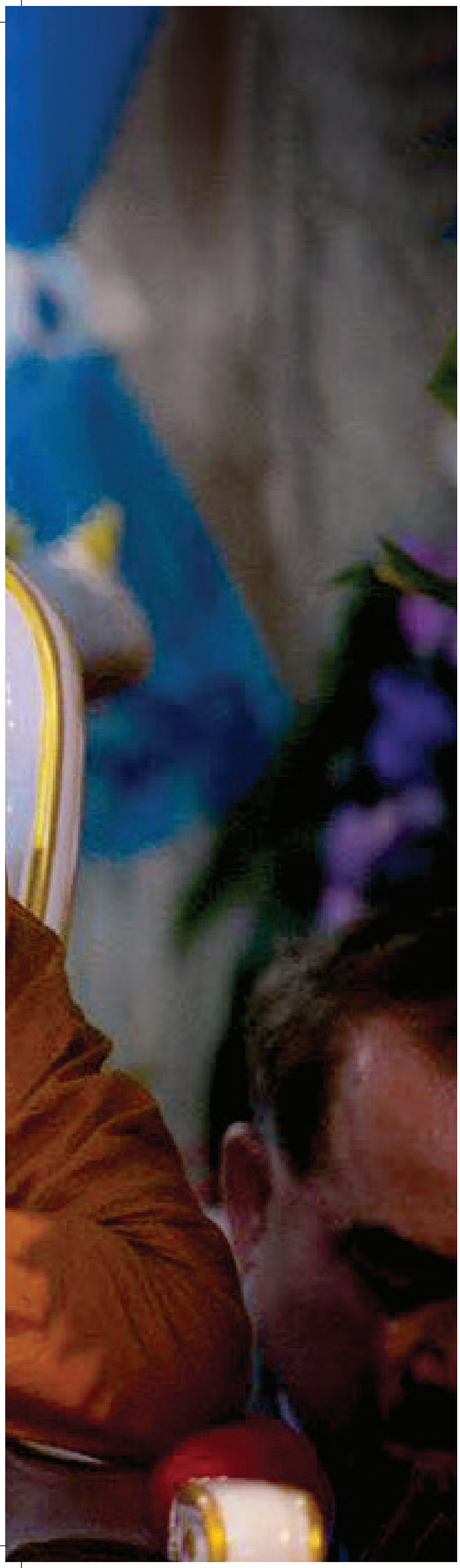

๒
จบการเล่าเรียน สู่เส้นทางธรรม

๒.๑ ทบทวนวาสนาเดิม

เพื่อน ๆ ได้ชวนท่านเรียนเตรียมอุดมต่อ แต่ท่านไม่คิดว่าตนจะเอาดีทางการศึกษาในมหาวิทยาลัย ระหว่างการเรียนที่ผ่านมา ซึ่งควรจะต้องมุ่งเรื่องการเล่าเรียน ในใจยังมีส่วนหนึ่งที่รู้สึกลึก ๆ ถึงประสบการณ์ในวัยเด็กให้ติดตามและศึกษาต่อไป

การที่เห็นแสงสว่างตอนเป็นเด็ก สว่างแม้แต่ในเวลากลางคืน สว่างตลอดวันตลอดคืน จนต้องร้องไห้กลัวนั้น ในภายหลังเมื่อเจริญวัยขึ้น ก็เริ่มรู้จักวิธีช่วยตัวเอง มันเป็นไปเอง เหมือนคนกลัวสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนถึงที่สุด หลบก็ไม่ได้ หนีก็ไม่ได้ ก็จำเป็นต้องอยู่ด้วยกันทั้งกลัว ๆ เช่นนั้น สุดท้ายความกลัวก็เปลี่ยนเป็นความเคยชิน และกลายเป็นความมักคุ้นกันในที่สุด

เติบโตขึ้น ท่านก็รู้จักคิดหาเหตุผลลองลำดับความคิดย้อนไป อะไรคือต้นเหตุที่ทำให้เกิดโอภาสแสงสว่างเช่นนั้น ก่อนมันจะเกิด ก่อนมันจะเป็น เป็นเพราะอะไร มีอะไรก่อนหน้านั้น ท่านก็คิดได้ว่า เพราะตามองแสงสว่างที่ลอดมาตามประตู หรือช่องลม หรือรอยไม้แตก มองเพลินสักประเดี๋ยว แสงนั้นก็จะกลับสว่างไปหมด จับจุดต้นเหตุได้ ท่านก็พยายามไม่มอง

ตัวต้นเหตุนั้น พยายามไม่มองนิ่งนานไปเพราะชักจะทราบว่าเป็นจุดอ่อนของท่าน ส่วนเวลากลางคืนที่เกิดแสงสว่างจ้า ก็เพราะถ้าจิตไปนึกถึงดวงกลมแสงสว่างตอนกลางวัน จิตประหวัดถึงเมื่อใดจะเป็นวูบเดียว ก็สว่างจ้าขึ้นทั้งห้องเหมือนกัน

จิตก็อย่าไปนึกถึงสิ ตาไม่พยายามมองจุดที่ทำให้เกิดแสงโอภาส จิตไม่พยายามนึกถึงดวงแสงโอภาส

ท่านเริ่มรู้จักผ่อนคลายความรู้สึกให้จิตรู้สึกสบาย ๆ ไม่จดจ่อกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากไป ไม่ให้เป็นแสงสว่างจ้ามาก ให้สว่างนุ่มนวล พอสบาย ท่านรู้ว่ามันมีบางอย่างซ่อนเร้นอยู่ มีบางอย่างที่ยังไม่กระจ่าง มีอะไรที่สามารถจะใช้ประโยชน์ได้จากสภาวการณ์ที่ท่านประสบตลอดเวลานี้ แต่ท่านไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร วิธีใดจึงจะสามารถให้อยู่ในบังคับของจิตได้ กำหนดได้ สั่งมันได้

มันเหมือนรำไร ๆ อยู่ เหมือนเส้นผมบังภูเขา บางทีก็เหมือนรู้เหตุการณ์บางอย่างจะเกิดขึ้น บางทีเหมือนจะอ่านใจคนถูก ได้ยินเขาพูด แต่เขาไม่ได้พูด บางทีเหมือนจะเห็นอะไรซึ่งอยู่ห่างไกล คนละบ้านคนละเมือง

เหมือน**รู้** เหมือน**เห็น** เหมือน**ได้ยิน**

แต่ก็เพียงรำไร ๆ เท่านั้น...

๒.๒ ค้นหาคำตอบความเป็นไปของชีวิต

มันน่าลองค้นคว้าศึกษาดูจริง ๆ ว่า *สิ่งที่รำไร ๆ นั้นคืออะไรกันแน่ แล้วชีวิตล่ะ คืออะไร? คนเราทำไมต้องเกิดมา? เกิดมาแล้วทำไมต้องตาย? ก่อนตาย ทำไมต้องเจ็บ ต้องแก่? ตายแล้วจะไปไหน? จะมาเกิดใหม่ไหม?*

ทารกที่ร้องอุแว้...อุแว้ เกิดใหม่มาตามพ่อหมอบิดาท่านไปผูกมือสู่ขวัญให้บ่อย ๆ นั้นมาจากไหน มาจากชีวิตที่ตายจากไปหรืออย่างไร

ปัญหาเหล่านี้ล้วนน่าขบคิด น่าคำนึงหาคำตอบ

ถ้าเรียนมหาวิทยาลัยไป จะได้คำตอบถึงสิ่งเหล่านี้หรือ สิ่งซึ่งดูง่ายเป็นหญ้าปากคอก เพราะอยู่ใกล้ตัวจำเจอยู่กับเราทุกเมื่อเชื่อวัน แต่เมื่อคิดไปจริง ๆ สิ่งที่ดูง่ายนั้นแท้จริงยากจะหาคำตอบได้

ถ้าเรียนต่อ เตรียมไปเข้ามหาวิทยาลัย จะมีวิชาอะไรที่สอนให้สูงพอจะให้คำตอบต่อข้อสงสัยของเราได้ วิชาความร้อน แสง เสียง ตามตำรามันไม่เหมือนที่เราประสบมา เลขคณิตล่ะ? สองบวกสองจะต้องเท่ากับสี่ จะเท่ากับอื่นไม่ได้หรือ ถ้าจิตจะให้มันเกินไปกว่านี้ล่ะ

ทำไมคนเราจึงเกิดมาไม่เท่ากัน บ้างเป็นเศรษฐีมั่งมีศรีสุข บ้างเป็นคนทุกข์ยาก อนาถาเข็ญใจ บ้างเป็นคนดี บ้างเป็นคนเลว บางคนสวยงาม บางคนขี้เหร่ขี้ร้าย บางคนเมตตา บางคนโหดร้าย บางคนพูดจาไพเราะ บางคนพูดโฮกฮากเหมือนสำราก ใครได้ยินก็อยากเดินหนี บางคนแข็งแรงไม่เจ็บไม่ไข้ แต่บางคนเจ็บไข้ได้ป่วยเกือบตลอดชีวิต

อะไรทำให้เขาเป็นอย่างนั้น...?

ถ้าเลือกได้ ทุกคนย่อมอยากเป็นเศรษฐี เป็นคนดี สวยงาม มีจิตเมตตา พูดจาไพเราะอ่อนหวาน แข็งแรง ไม่เจ็บไม่ไข้ คงไม่มีปรารถนาในสิ่งตรงกันข้ามกับความดีงาม

แต่ทำไมเขาต้องเป็นไปอย่างนั้น ต้องทุกข์ยาก อนาถาเข็ญใจ เป็นคนเลว รูปร่างขี้เหร่ขี้ร้าย จิตใจโหดร้าย พูดจากระโชกโฮกฮาก ป่วยเจ็บออดแอดตลอดเวลา

ทำไมต้องเป็น...?

อะไรทำให้เป็น...?

จะเป็นสิ่งที่ดีงาม หรือ สิ่งที่เลวร้าย ล้วนแต่ต้องเป็น

อะไรพามาให้มี พาให้เป็น...?

เพื่อนชวนกันลงมากรุงเทพฯ มากวดวิชา สมัครสอบเข้าเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษา ท่านมองดูความกระตือรือร้นตื่นเต้นของเพื่อน ๆ อย่างเฉยชา บางคนฐานะทางบ้านไม่อำนวย หรือสมองสติปัญญาไม่ให้ ก็แยกย้ายกันกลับไปทำงาน หาทางทำมาหาเลี้ยงชีวิตตามแนวทางที่ตนชอบ ส่วนท่านนั้นฐานะทางบ้านก็ไม่ขัดข้อง สติปัญญาก็ค่อนข้างดีด้วยซ้ำ แต่เมื่อส่วนลึกในใจต้องการแสวงหาความจริงที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยจะไม่อาจให้คำตอบ ท่านจึงไม่ยอมตามหมู่เพื่อนลงมากรุงเทพฯ

ท่านไม่ทราบว่าความจริงสภาพแวดล้อมในบ้านได้หล่อหลอมจิตใจให้โน้มน้าวมาทางร่มเงาศาสนาตลอดเวลาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นทางบุญทานการกุศล หรือการที่ทำให้ต้องคำนึงถึงเรื่องชีวิตอันเวียนวน เกือบจะกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่เกิด ลืมตาขึ้นมาในโลก เป็นบุตรของพ่อหมอกองแก้ว และคุณแม่คำ ท่านก็ได้ประสบพบเห็นแต่สิ่งที่รักชังจูงใจให้ใฝ่การบุญ สิ่งที่ชวนให้พิจารณาทุกข์ของสัตว์โลกตลอดมา

ในวัยเด็กอยู่ ถึงบอกให้ฝึกเอาไว้พาลูกหลานเข้าวัดตั้งแต่เด็ก
อย่างน้อยเขาก็ยังจำกระแสที่เคยมีมาที่เคยสัมผัสมา
ได้แสดงออกในสิ่งที่เคยเป็นมา

วัดท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ที่ในอดีตโยมพ่อโยมแม่พาหลวงพ่อในวัยเด็ก
มาทำบุญเป็นประจำ

๒.๓ บุพการีเป็นแบบอย่างการกุศล

เรื่องของการบุญทานการกุศลนั้น ท่านเล่าว่า ที่บ้านของท่านบิดามารดาใส่บาตรเป็นประจำทุกวัน เมื่อท่านยังเล็ก มารดาก็จะอุ้มมาใส่บาตรด้วย พอโตขึ้นหน่อยก็จะให้ยืนอยู่ข้าง ๆ คอยใส่ข้าว หรือหย่อนขนมลงในบาตรพระ ทุกวันพระบิดามารดาก็จะพาไปวัดด้วย สอนลูกให้รู้จักทำบุญแต่เล็กแต่น้อย ท่านเล่าว่า ใส่บาตรเป็นประจำทุกวัน และไปวัดในวันธรรมสวนะทุกครั้งไม่เคยขาด เว้นแต่เจ็บป่วยเท่านั้น

ท่านสังเกตว่าของที่ใส่บาตรมารดาของท่านจะต้องจัดอย่างประณีต เลือกเฟ้นแต่ของที่ดีที่สุดในบ้านมาใส่บาตรก่อน ที่เหลือจึงจะให้สามีและลูก ๆ ต่อไป ไม่ว่าเป็นอาหารคาวหวาน หรือส้มสูกลูกไม้ใด ๆ ที่ปรุงหรือซื้อหามา แม้ของที่ญาติหรือเพื่อนให้มาก็จะต้อง**เก็บไว้ใส่บาตร เก็บไว้ถวายพระ** หากมีจำนวนมากพอ จึงจะเหลือให้ทางบ้านได้ลิ้มรส

ท่านเป็นเด็ก ยังไม่รู้จักการบุญสุนทานอย่างถ่องแท้ พ่อแม่เพียงพาทำ ก็ไม่เคยเห็นประโยชน์ประจักษ์ใจ มองดูการกระทำของมารดาอย่างรำคาญนิด ๆ อิจฉาหน่อย ๆ

รำคาญ ที่ทำไมในบ้านจึงได้กุลีกุจอแต่การบุญ จะไปเที่ยววิ่งเล่น แม่ก็เรียกให้ถือของไปวัดเสียแล้ว ข้าวของอาหารอย่างดีเลือกสรรไปถวายพระหมด น่าที่บิดาจะห้ามปราม หรือมีทีท่าไม่พอใจ แต่ท่านก็กลับเออออเห็นด้วย บางครั้งช่วยเลือกให้เสียด้วยซ้ำ

อิจฉา นั้นก็น่าคิดอยู่บ้าง เพราะของดี ๆ อย่างนั้น น่าที่ให้ลูกได้กินได้ชิมบ้าง กลับไปทำบุญหมด ถวายพระนั้นลูกก็ไม่ว่า แต่ถวายหมด ถวายแต่ของดี ๆ ความจริงพ่อแม่นั่นแหละควรจะแบ่งไว้กินเองบ้าง

คิดอยู่ในใจไม่นาน ปากก็อดเปรยออกมาไม่ได้ สองสามครั้ง มารดาก็จะห้ามทุกครั้ง *อย่าคิดอย่างนั้นนะลูก บาป...อิจฉาพระ* หลายครั้งเข้า มารดาก็จะอธิบายต่อ *บุญมีสิลูก ถ้าไม่มี พ่อแม่จะทำไปทำไม*

ที่จริงท่านก็มิได้จะตั้งใจค้าน เพราะจิตใจท่านเองก็พอใจการทำบุญอยู่มาก แต่ที่พูดไปนั้น ปรารถนาจะให้บิดามารดาได้กินอาหารดี ๆ บ้างเท่านั้น วันนี้ก็คิดจะยอมแพ้แล้ว แต่วิสัยเด็กก็อยากจะใช้คารมอวดเก่งกับผู้ใหญ่บ้าง จึงแกล้งบ่น

"บุญมีเป็นอย่างไร ไม่เห็นนี่ครับ **ตัวบุญ**เป็นอย่างไร จับได้ถูกต้องได้ไหมครับ"

คิดว่าคงจะถูกมารดาเงื้อมือซัดสักผาง ซึ่งท่านตั้งใจจะกระโดดหนี แล้วพ่อแม่ลูกก็จะหัวเราะกันที่ลูกยั่วแม่สำเร็จ

๒.๔ หนหลังเคยเข็ญใจเพราะไม่ได้ทำทาน

แต่คราวนี้ผิดคาด บิดามารดาของท่านสบตากัน อาจจะเป็นเพราะเห็นว่าลูกชายมีวัยเติบโตพอจะรู้ความควรไม่ควรแล้ว บิดาจึงเล่าเรื่องราวที่เก็บงำไว้ให้ลูกน้อยฟัง ความว่า

ดีแล้วที่ลูกพูดขึ้นมาเช่นนี้ ถามว่า บุญ ที่ว่ามี...มี นั้นเป็นอย่างไร ตัวบุญ เป็นอย่างไร จับต้องได้ไหม ถูกต้องได้ไหม ตัวบุญนั้นแน่นอน จับไม่ได้ ถูกต้องไม่ได้ แต่ลูกลองฟังเรื่องนี้ดู

ดั้งเดิมบ้านเรายังไม่มีฐานะพอมีพอกินเช่นอย่างเดี๋ยวนี้ ถึงจะมีความรู้ทางหมออยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่ได้เปิดร้านยา อาชีพหลักคือทำไร่ทำสวน แต่ก็พยายามใส่บาตรทำบุญอยู่เป็นประจำ ฐานะแม้จะไม่ดี แต่พยายามหาของใส่บาตรทุกวัน ส้มหน่วยกล้วยใบ ก็ใส่บาตรไปตามมีมิได้ขาด **วันหนึ่งมันเข้าตาจนจริง ๆ เงินไม่เหลือติดบ้านเลยสักสตางค์** ที่บางครั้งเคยมีคนมาขอซื้อยาบ้าง วันนั้นก็เงียบหาย รุ่งขึ้นเป็นวันพระ ตั้งใจจะไปทำบุญที่วัด ไม่มีเงินเลยจะทำอย่างไร ทุกครั้งว่าลำบาก ๆ ยังพอหยิบฉวยกล้วยอ้อยในสวนไปวัดได้บ้าง วันนี้อับจนไปหมด เคยทำบุญ เคยไปวัดก็ไม่ได้ไป มันคับแค้นแน่นใจจริง ๆ

บ่นปรึกษากันจนตีหนึ่งตีสอง สองคนสามีภรรยารำพันว่าเกิดมาชาติหนึ่ง ทำไมจนเหลือเกิน อดีตเราคงไม่เคยทำบุญทำทาน หรือทำก็เล็กน้อยไม่สม่ำเสมอ ไม่เคยสงเคราะห์คนอื่น ชีวิตชาตินี้จึงได้ลำบากยากเข็ญนัก น้ำตาคลอร้องไห้กันด้วยความคับแค้นใจ **เทวดาฟ้าดินไม่เห็นใจเราบ้างเลย เราอยากจะไปวัด ก็จะไม่ได้ไป**

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□ (□□□ tiff 23.12.68).indd 51 28/12/2568 BE 10:37

๒.๕ เงินแถบปริศนามาช่วยเกื้อหนุน

รุ่งสว่าง บิดาก็คิดว่าไปไร่อ้อยดีกว่า คิดเอาเสื้อมาใส่ จะถีบจักรยานไปไร่ไปสวน พอหยิบเอาเสื้อจากที่แขวนข้างฝา กระเป๋าเสื้อก็ดังกรุ๊งกริ๊ง ๆ ท่านก็ประหลาดใจว่า เสียงอะไร เหมือนเสียงโลหะกระทบกัน ขยับเสื้อเสียงดังกรุ๊งกริ๊งก็ยังคงอยู่

บิดาเอามือล้วงเข้าไปในกระเป๋าเสื้อ ได้เงินมา ๒ แถบ สมัยนั้นทางภาคเหนือยังใช้เงินแถบอยู่ ที่ลำปางก็เช่นเดียวกัน ท่านพลิกเงินแถบไปมาอยู่ในมือ เอ...มันเหมือนเงินแถบใช่หรือเปล่านี่ รูปร่างก็เงินแถบจริง ๆ เคาะ ดีด ก็ดังเหมือนเสียงโลหะเงิน เอ...เป็นเงินจริงหรือเงินปลอมกันนี่ เสียงก็คล้ายเงินจริง ๆ

ว่าแต่ว่าใครเอาเงินมาให้นะ แม่คำก็ไม่ใช่ บ่นอยู่ด้วยกันจนดึกดื่น คนอื่นจะเอามาก็ไม่มีทาง

เสื้อตัวนี้แขวนอยู่ตั้งแต่เย็น ตอนจะหาเงินไปซื้อของมาทำบุญก็แทบจะพลิกกระเป๋าตลบกลับออกดู ไม่มีวี่แววไม่มีเลย เราปิดประตูบ้านแต่หัวค่ำ เสื้อก็แขวนอยู่ตรงนั้นใครจะเอาเงินมาใส่ในกระเป๋าเสื้อได้

สุดท้ายท่านก็นำเงินไปซื้อของ ใจไม่ค่อยดี เวลาเขาห่อของให้แล้ว ท่านส่งเงินให้เขาเป็นการชำระค่าของ เกรงเขาจะคืนมา แต่เอ...เขาก็รับเงินดิบดี ขายของให้เป็นปกติ

บิดาจึงได้เงิน ๒ แถบที่มาปรากฏในกระเป๋าเสื้ออย่างแปลกประหลาดนี้ เอาไปซื้ออาหารไปวัดได้

เงินรูปีอินเดียที่เคยใช้ในภาคเหนือเรียกว่า เงินแถบ

ตลาดของอำเภอเกาะคาในอดีต

ได้เงินวันละ ๒ แถบ ทุกเช้าหยิบเสื้อมา จะมีเงินมาปรากฏขึ้นวันละ ๒ แถบ ให้ได้นำไปจับจ่ายซื้อข้าวของไปใส่บาตรไปวัด ท่านปิดปากเงียบ รู้อยู่คนเดียวยังไม่กล้าเล่าให้ภรรยาฟัง เกรงจะว่าเพ้อ หรือฝันไปได้เป็นเดือนเลยทุกวัน

๒.๖ วาจาอันดีเป็นอุดมมงคล

ในที่สุดเย็นวันหนึ่ง ก็อดใจเก็บความลับอยู่ต่อไปไม่ไหว ก็เล่าให้คู่ชีวิตฟัง ในชนบทนั้นตกเวลาเย็นกลับจากไร่จากสวนก็จะกลับบ้านมาคุยกัน มีอะไรก็เล่าสู่กันฟัง เย็นวันนั้น ท่านก็เล่าเรื่องเงินแถบแปลกประหลาดที่มาอยู่ในกระเป๋าเสื้อทุกเช้านี้ให้ฟัง เธอไม่ได้นำมาใส่ให้ไม่ใช่หรือ สุดท้ายถามซ้ำ

ภรรยายืนยันว่าไม่เคยนำมาใส่เลย ไม่ทราบด้วยซ้ำ ยังคิดเหมือนกันว่า หมู่นี้มีเงินทำบุญอย่างไม่ขาดแคลน คิดว่าคงจะขายอ้อยได้เงิน หรือว่ามีคนไข้ให้เงินเป็นพิเศษ

ไม่ใช่หรอก เงินแปลกมาอยู่ในกระเป๋าเสื้อทุกวัน ไม่ทราบมาได้อย่างไร

มารดาท่านเป็นหญิงชนบท คงเคยได้ฟังนิทานเล่าต่อ ๆ กันมา เรื่องพระสังข์ทองที่ออกจากหอยสังข์ไปเอาอาหารผลไม้มาให้ตายายที่อาศัยอยู่ด้วยทุกวัน แม่ก็เลยว่า *เอ...พระสังข์ทองหอยสังข์คงจะไปขโมยมาให้กระมัง*

พอว่า *ขโมย* รุ่งขึ้นก็หายไปเลย ล้วงในกระเป๋าเสื้อก็ไม่มี จากวันที่มารดาพูดล้อเล่นว่า คงจะไปขโมยมา จากวันนั้นก็ไม่มีอีกเลย

บิดาเล่าแล้วมารดาซึ่งนั่งอยู่ด้วยฟังบิดาเล่าความเก่าให้ลูกฟัง ก็เสริมว่า **แม่เองปากไม่ดี พูดไม่เป็นมงคล เงินก็เลยไม่มีมาอีก**

แล้วทั้งบิดามารดาก็สรุปให้บุตรชายซึ่งนั่งฟังนัยน์ตาแป๋วว่า นี่แหละลูก บุญมีไหม จะจับไม่ได้ จะถูกต้องไม่ได้ก็ตาม แต่หลังจากนั้น พ่อแม่ก็ยิ่งมีใจเชื่อมั่น มีศรัทธา พยายามทำบุญไม่ให้ขาด มีน้อยทำน้อย มีมาก ทำมาก ฐานะบ้านเราก็ค่อยกระเตื้องขึ้น สบายขึ้น พอมีเงินทองใช้ไม่ขาดมือ มีฐานะอย่างที่ลูกเห็นอยู่นี่

หลวงพ่อเล่าว่า ท่านก้มกราบแทบเท้าบิดา มารดา ด้วยความรักและเคารพอย่างสูง ต่อมาในภายหลัง เมื่อได้บวชเรียนท่องบ่นสวดมงคลกถา ตอนที่ว่า **“สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ... วาจาใดอันชนกล่าวแล้วด้วยดี ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด”** คราใดท่านจะระลึกถึงพระคุณของโยมบิดาโยมมารดาอย่างซาบซึ้งครานั้นทุกครั้งไป

สมัยหลวงพ่อเป็นเด็ก พ่อสอนเสมอว่า ให้รู้จักให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่
"ความอ่อนน้อมถ่อมตน" เป็นคุณสมบัติของคนดีที่ติดตัว
จะทำอะไร ก็มีแต่คนเมตตาเอ็นดู

ในวาระนั้น เมื่อเล่าเรื่องเงินแถบซึ่งเกิดจากผลบุญกุศลแล้ว บิดามารดาถือโอกาสอบรมบุตรน้อยต่อไป

ให้รู้จักพูดจาแต่คำอันเป็นมงคล...เป็นมงคลแก่ผู้พูด...เป็นมงคลแก่ผู้ฟัง

ให้พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวาน ซึ่งจะเป็นที่เจริญหู เจริญใจ ทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง

ให้พูดแต่ความดีของผู้อื่น อย่าพยายามพูดถึงความเลวของเขา คนเราย่อมมีทั้งดี ทั้งเลว เราต้องรู้จักเลือกหยิบแต่ของดี เราก็จะได้แต่ของดี มีแต่ความดีในตัว มีความดีแวดล้อมห้อมล้อมตัวเราตลอดไป

ไม่แต่ *การพูด* สำหรับ *การคิดการกระทำ* ก็เช่นเดียวกัน ต้อง **คิดดี ทำดี** ท่านอบรมบุตรว่าคนทั่วไปมักจะย้ำแต่ให้ทำดี แต่ท่านว่า การคิดนั้น สำคัญยิ่งกว่า เพราะเป็นรากฐานของการกระทำ **ถ้าคิดดีแล้วจะทำเลวไม่ได้ ต้องทำแต่สิ่งที่ดีเสมอ**

คิดแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นมงคล ก็จะกระทำแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นมงคล

คิดแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นมงคล

...รอบตัวเรา ห้อมล้อมตัวเรา ก็จะมีแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นมงคล

พ่อแม่อยากให้ลูกประสบแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นมงคลตลอดชีวิตของลูก จึงเฝ้าเตือนอบรมพร่ำสอนเพื่อให้สิ่งเหล่านี้ฝังลึกลงไปในจิตใจลูก เป็นสมบัติของลูกที่จะติดตามลูกไป พระท่านว่า คุณงามความดีตลอดจนบุญกุศลนี้จะตามเราไปทุกภพทุกชาติ

นั่นเป็นเรื่องของผลการบุญทานการกุศล ชวนให้ฝักใฝ่แต่การบุญ

๒.๗ เห็นภัยแห่งวัฏสงสาร

แต่ส่วนความจริงในเรื่องการเจ็บ การตาย ชวนให้พิจารณาทุกข์ของสัตว์โลกเล่า...?

ดังได้กล่าวแล้วว่า บิดาของท่านมีอาชีพเป็นแพทย์แผนโบราณ ใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาตามพ่อหมอไปช่วยตรวจ ช่วยดูแลให้ที่บ้าน พ่อหมอมียาประจำบ้าน สารพัดที่ผู้ป่วยต้องการ ถ้าเป็นโรคธรรมดาประเภท ปวดหัว ตัวร้อน เป็นไข้ พ่อหมอเคยรักษาแนะนำอยู่ ยานั้น ๆ เคยกิน เคยใช้อยู่ ครั้นเจ็บไข้มีอาการดังเดิม ก็มาขอซื้อยาเหล่านั้นไปกิน ไปทา ไปใช้ พอพ่อหมอว่างคนไข้ ปิดร้าน ก็ตามไปบ้านไปช่วยดูแลแนะนำให้อีก คุ้นเคยเมตตาต่อกันเหมือนญาติพี่น้อง

คนเจ็บบางคนมาแต่ต่างตำบล ให้รักษาแล้วไม่มีที่จะไป ออกปากขออาศัยบ้านพ่อหมออยู่รักษาตัว ท่านก็ไม่ขัดข้อง ว่าเขาทุกข์ยากมา ก็ต้องอาศัยเอื้อเฟื้อเจือจานกัน บางคนไม่ทันออกปากขออาศัย บิดาของท่านก็เป็นฝ่ายเอื้อเฟื้อบอกให้เอง

บ้านของท่านมิใช่เป็นเศรษฐีร่ำรวยเงินทอง เพียงพอมีอันจะกิน หรือเรียกให้ถูกก็คือ พอใช้สอยไปวันหนึ่ง ๆ ไม่ขาดแคลน แต่ใจก็ยังเมตตาเอื้อเฟื้อ คนไข้คนไหนมีเงิน ก็ได้ค่ายา ค่ารักษา แต่ถ้าจนยาก นอกจากจะไม่ได้ค่ายา ค่ารักษาแล้ว แถมบางครั้งบ้านพ่อหมอยังต้องเปิดให้คนไข้มากินอยู่ด้วย มาให้พ่อหมอและภรรยาช่วยรักษาพยาบาลให้

อาหารการกินนั้นเรากินอยู่อย่างไร เขาก็กินอย่างนั้น ไม่รังเกียจว่าเขามาอาศัย ต้องกินอาหารหยาบกว่าเลวกว่า เราเป็นเจ้าของบ้านต้องกินอาหารประณีตกว่า ดีกว่า แต่ท่านให้คนไข้ได้กินด้วยกัน แบ่งปันกันตามมีตามได้ ยกเว้นที่ว่าหากคนไข้ต้องการอาหารอ่อน อาหารพิเศษ เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก เช่นนั้น ก็ต้องจัดการให้ ซึ่งต้องใช้เวลาจัดทำให้อย่างประณีต พิเศษกว่าเจ้าบ้านเสียอีก

ตั้งแต่เด็ก หลวงพ่อก็เคยชินต่อการเห็นคนเจ็บไข้ได้ป่วยตลอดมา บางครั้งบิดามารดาห่วงใยอาการไข้ของคนเจ็บที่คุ้นเคย นำความมาปรารภกันที่บ้าน แม้แต่ในห้องนอน ท่านซึ่งเป็นลูกเล็ก นอนกับบิดามารดามาตลอด ก็พลอยได้รับรู้ความทุกข์กังวลของผู้ใหญ่ด้วย

น่าสงสารเขานัก เจ็บครั้งนี้คงไม่รอด คงตาย...

ได้ยินบิดามารดารำพึงกัน ท่านก็พลอยทุกข์ กังวลไปด้วย

เจ็บ ก็น่ากลัวอยู่แล้ว ท่านจำได้ คนเจ็บจะหน้าตาซูบเซียว ตาลึกลอย โกรธง่าย ฉุนเฉียวง่าย มีอารมณ์ แม้บางคนมาอาศัยกินอยู่ฟรี รักษาพยาบาลฟรี เมื่อความเจ็บปวดรวดร้าวมีมากเกินทนทานได้ ก็ร้องโอดโอยอย่างไม่อับอายใคร บางเวลายังโกรธดุดัน ด่าว่าหมออย่างหยาบคายก็มี พอค่อยยังชั่ว รู้สึกตัวจะขอโทษขอโพยไม่ให้ถือสา ทั้งน่าสงสาร น่าอนาถ และน่ากลัว

ส่วน *ตาย* ท่านก็ได้เห็นบ่อย คนเจ็บที่ตายไป ญาติผู้ใหญ่ที่ตาย บางคนแก่ถึงจะตาย บางคนยังหนุ่มสาว ยังเด็ก แต่ก็ตายเหมือนกัน ไม่มีใครรู้แน่ว่าใครจะตายก่อนหลัง ความตายจะมาเมื่อไร ตายแล้วร่างซีดเซียว ภาพคนเจ็บนาน ๆ น่ากลัวอยู่แล้ว คนตายยิ่งน่ากลัวกว่า เสียงพระสวดเยือกเย็น ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงร้องไห้คร่ำครวญกัน ก็หาทำให้คนตายฟื้นขึ้นมาใหม่ได้ไม่ ร่างที่เคยสวยงามน่ารัก หรือเป็นที่ระลึกถึง เป็นที่คร่ำครวญถึง ไม่นานก็ขึ้นมีกลิ่น เป็นที่รังเกียจ ต้องเน่าเข้าบรรจุในโลง และเผาไปในที่สุด

เหลือแต่กระดูกกองเถ้าถ่านกองเล็ก ๆ ไม่น่าเชื่อเลยว่า นั่นเองคือสิ่งที่เหลืออยู่...ของมนุษย์ และแม้แต่กระดูกกองเถ้าถ่านนั้นก็จะเสื่อมสลายต่อไปอีก กลายเป็นดินทบท่าวลงในผืนธรณี

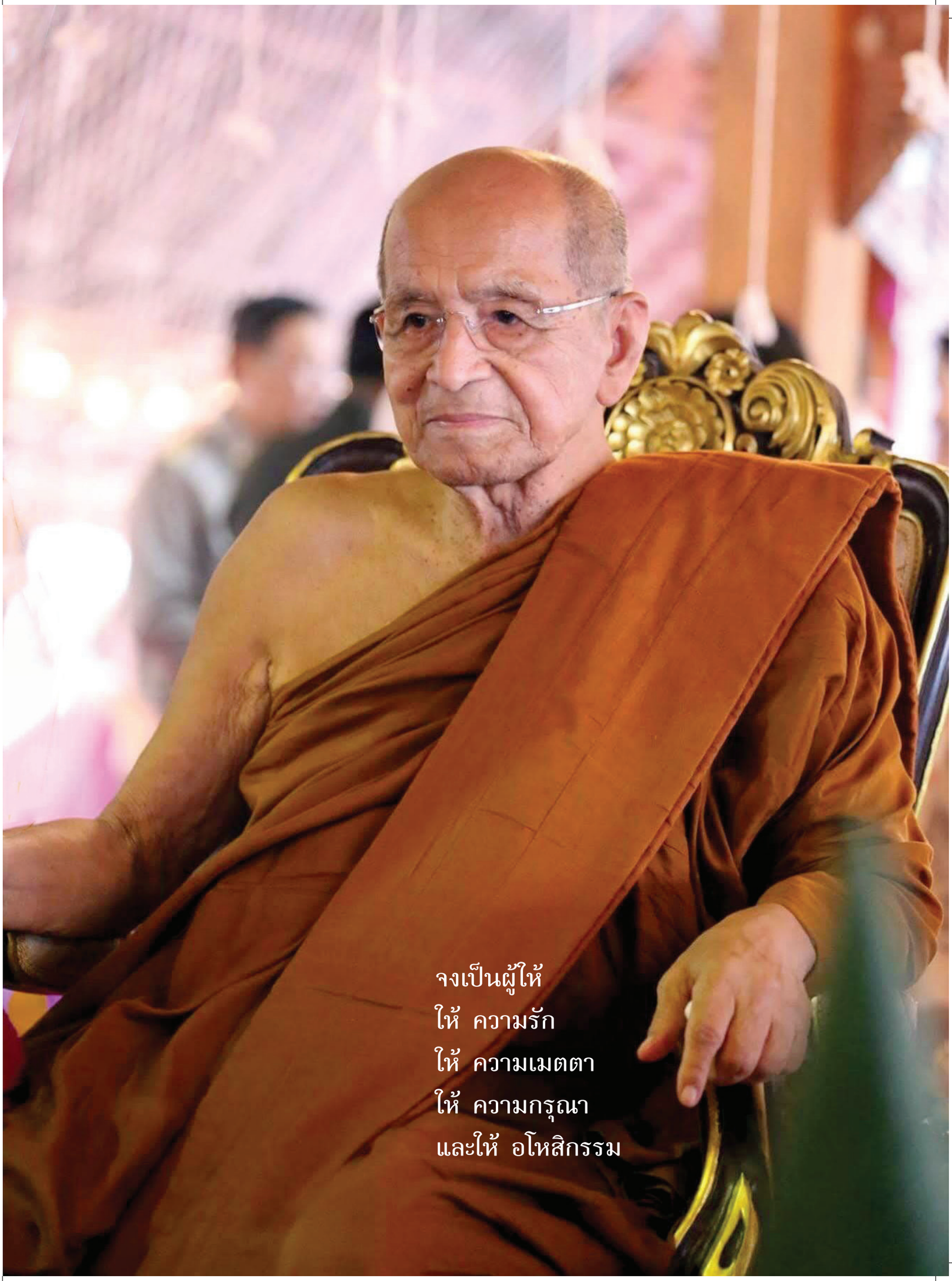
จงเป็นผู้ให้
ให้ ความรัก
ให้ ความเมตตา
ให้ ความกรุณา
และให้ อโหสิกรรม

เจ็บ...ตาย ท่านไม่อยากจะได้ยินเลย มีอะไรไหมที่จะทำให้เราหนีพ้นจากความเจ็บ ความตายได้

แล้ว *ความแก่* ล่ะ ก็ไม่น่าดูเหมือนกัน ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เป็นพี่ป้าน้าอาของเรา ของเพื่อนเรา ต่างแก่เฒ่าร่วงโรยไป ผมเป็นสีขาว ฟันฟางเริ่มหัก หนังเหี่ยวย่น เสียงสั่นเครือ นั่งโอย...ลุกโอย ต้องให้ลูกหลานประคอง

เราจะต้องเป็นอย่างนี้หรือ...ต่อไปข้างหน้า เราหนีความแก่ไม่ได้หรือ

การเกิด ของเด็กทารก พ่อแม่ญาติพี่น้องยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความชื่นบานที่ได้มีชีวิตใหม่เพิ่มขึ้นมาอีกในครอบครัว แต่บางคนก็อาจจะมีความกังวลต่อไปด้วย แต่เดิมยังแทบไม่พอปากพอท้อง เมื่อเพิ่มขึ้นหนึ่งชีวิต ความคับข้องในการหาเลี้ยงชีวิตจะเป็นถึงปานไหน สำหรับการเกิดในครอบครัวอันมีจะกินเป็นคหบดีเป็นเศรษฐี ก็อาจมีความสุขสบาย แต่ต่อไปเล่า ทารกนั้นเติบโตขึ้น ก็ต้องก้าวไปสู่ความแก่ ความเจ็บ ความตายเหมือนกัน

มันวนเวียนกันเช่นนี้ ทำอย่างไรจะตีฝ่าวงล้อมนี้ไปได้ ให้หลุดพ้นจากวงเวียนชีวิตที่เป็นวังวนนี้ได้

ท่านเคยลองปรารภความคิดในใจนี้ เพื่อนฟังก็ว่า *บ้า...คิดบ้า ๆ* ผู้ใหญ่ได้ฟัง ก็ทำท่าคล้ายสะดุ้งเกรง เตือนแต่ว่า *อย่าคิดมาก คิดไปจะ...* ถึงจะไม่ได้ยินคำท้าย แต่ท่านก็พอเดาได้ว่า คำที่ยั้งไว้นั้นคงไม่แคล้วจากคำที่มีความหมายว่า *บ้า* หรือ *เสียสติ* เป็นแน่แท้ ท่านก็เลยไม่ค่อยอยากพูดให้ใครฟังอีก คงเก็บไว้ภายในใจ

ท่านเล่าว่า จิตใจไม่ทราบเป็นอย่างไร นอกจากอยากจะหาทาง หาวิธีให้หลุดพ้นจากวงเวียนชีวิต ซึ่งต่อมาก็รู้จักในนามของวัฏวนหรือวัฏจักรแล้ว ท่านยังมีความสงสารไม่อยากเห็นความเจ็บ ไม่อยากเห็นความตาย ไม่อยากให้ใครเจ็บ ไม่อยากให้ใครตาย

คนเจ็บมาที่บ้าน ลูกชายพ่อหมอจะช่วยกุลีกุจอ ช่วยบิดา คนตาย...กลัวอยู่ แต่การใดที่พอช่วยได้ก็ช่วยอยู่ห่าง ๆ หน่อย ไม่หลบลี้หนีหายหน้าหายตาไป ไม่ช่วยเหลือ ความเมตตาสงสารนี้มิได้หยุดอยู่เฉพาะแต่เพื่อนมนุษย์ แต่ได้ต่อเนื่องไปถึงสัตว์ด้วย ท่านไม่ชอบการฆ่าสัตว์ ทารุณสัตว์ มาแต่เล็ก เด็กบางคนจะชอบกัดจิ้งหรีด กัดปลา แต่ท่านจะชวนวิ่งเล่นซนอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการรังแกชีวิตสัตว์เสียมากกว่า

ไม่อยากให้สัตว์เจ็บ ไม่อยากให้สัตว์ตาย เวลาไปกาดหรือตลาดพบชาวชนบทนำสัตว์มีชีวิตที่เป็นอาหารได้ อย่างกุ้งหอยปูปลาใส่ข้องใส่กระบุงเอามาวางขาย ท่านก็จะรบเร้ามารดาให้ซื้อไปปล่อย ข้องเดียวกระบุงเดียวก็พอทำเนา แต่เมื่อพ่อหนูน้อยเซ้าซี้ชี้กราด จะให้ซื้อไปปล่อยให้หมดทุกข้องทุกกระบุง สุดปัญญาที่มารดาจะตามใจได้ เพราะราคาค่างวดมิใช่น้อย พ่อหนูน้อยก็จะร้องไห้ดิ้นเร่า ๆ อยู่ตรงนั้นเอง

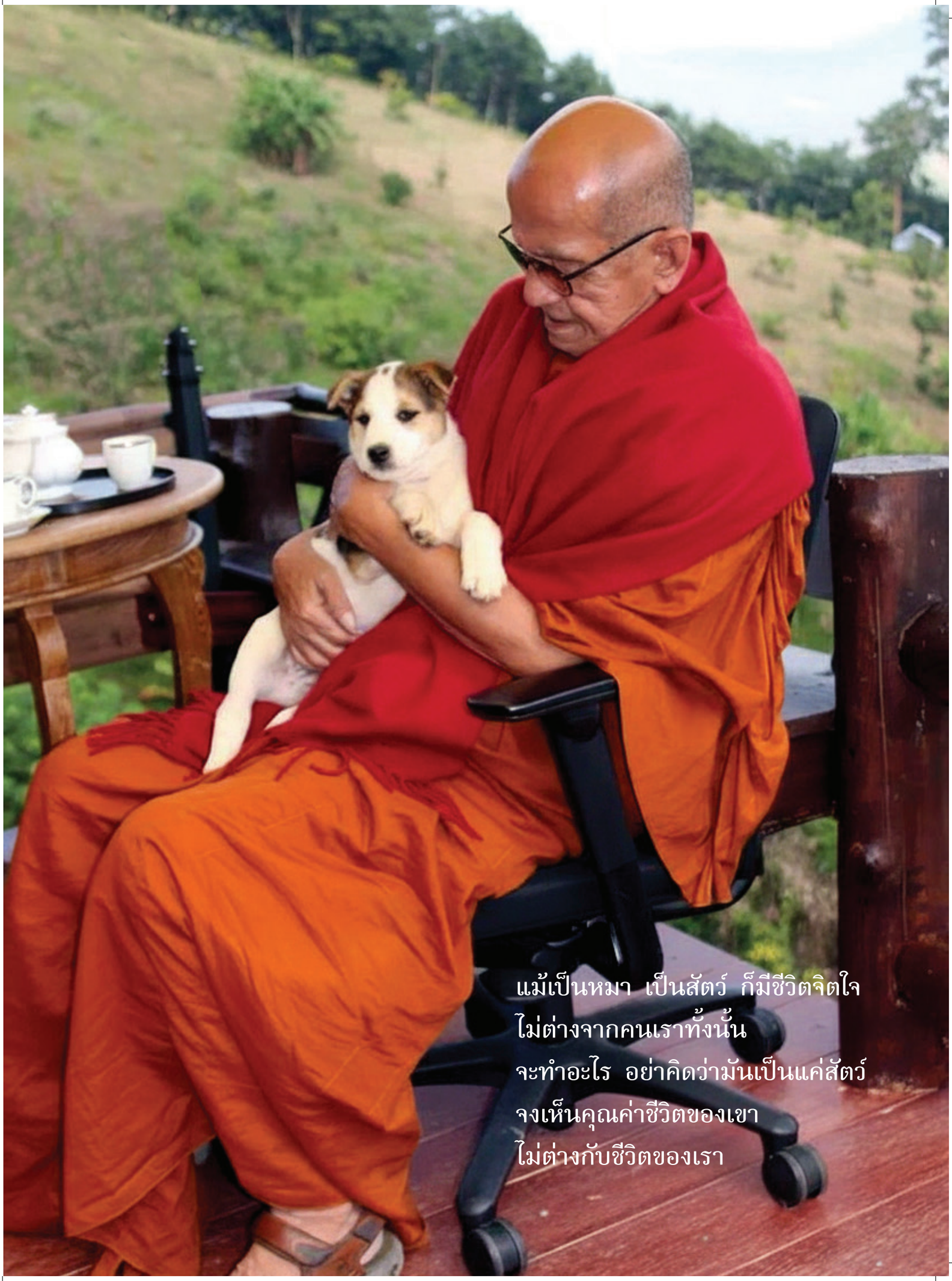
แม้เป็นหมา เป็นสัตว์ ก็มีชีวิตจิตใจ
ไม่ต่างจากคนเราทั้งนั้น
จะทำอะไร อย่าคิดว่ามันเป็นแค่สัตว์
จงเห็นคุณค่าชีวิตของเขา
ไม่ต่างกับชีวิตของเรา

๒.๘ อย่างไรเสียต้องมีวิชาติดตัว

บิดามารดาคงจะสังเกตอุปนิสัยทุกด้านของบุตรชายมาโดยตลอด ด้วยความเป็นห่วง พบครูบาอาจารย์ก็จะเล่าเรื่องถวาย และขอความเห็น ซึ่งความเห็นที่ได้รับจากครูบาอาจารย์ทุกองค์ก็ดูเหมือนจะตรงกัน คือ

ลูกชายคนนี้ควรต้องให้บวช วาสนาบารมีเขาสร้างสมอบรมมาทางนี้ ให้เขาบวชเถอะ ต้องไปได้ไกลแน่ นิสัยมีมาแต่เด็กแล้ว

อย่างไรก็ดี วิสัยพ่อแม่อดคิดละล้าละลังใจไม่ได้ ลูกคนนี้เป็นชาย ก็หวังให้สืบเชื้อสายเชิดชูวงศ์ตระกูลต่อไป อุตส่าห์ส่งไปเรียนโรงเรียนฝรั่งอันมีชื่อ เสียเงินทองมากมาย หวังจะให้ลูกพบเพื่อนฝูงที่เป็นลูกหลานคนมีหน้ามีตา การณ์ไปข้างหน้าจะได้พบแต่คนดีคนมีชื่อเสียง เตรียมปูลาดชีวิตข้างหน้าไว้ให้ แต่ลูกก้าวตามมากลางคันก็กลับหยุดชะงักเสียนี่

บวช...? ทุกคนที่เป็นชาวพุทธ รู้ดีว่าจะเป็นบุญ เป็นกุศลมหาศาล ลูกชายบวช พ่อแม่ย่อมจะได้อานิสงส์หาประมาณมิได้ ให้ลูกบวชชั่วคราวคงพอได้ แต่จะบวชตลอดไป และบวชตั้งแต่ยังมิได้มีความรู้ติดตัวให้พอเพียง จริงอยู่ ครูบาอาจารย์พูดเป็นเชิงให้กำลังใจสำหรับอนาคตในการบวช แต่การณ์ข้างหน้าไม่แน่นอน ใครจะรับรองได้ หากต่อไปในภายหน้าลูกอยู่ในเพศผ้ากาสาวพัสตร์ได้ไม่ตลอดรอดฝั่ง เกิดต้องสึกหาลาเพศมา ลูกเราจะเข้าไปสู้กับเพื่อนในโลกของฆราวาสได้ฉันใด ย่อมช้าไป...ไม่ทันเพื่อน

เวลานี้ลูกจะไม่ยอมเรียนต่อ...จะทำอย่างไร

บิดามารดาจึงพยายามเล้าโลมบุตรชาย เมื่อไม่อยากจะเรียนเตรียมอุดมไปต่อมหาวิทยาลัยก็ตามใจ แต่ก็ควรลองเรียนวิชาอะไรต่อจาก ม.๖ ไปก่อน หาความรู้ใส่ตัวไปพลางก่อน ลูกยังอายุน้อยนัก พอให้มีวิชาความรู้ติดตัวอย่างไม่อายเพื่อนเสียก่อน ต่อไปจะบวชก็จะไม่ห้ามปรามกัน

ท่านเกรงใจบิดามารดาที่อ้อนวอน ว่ากล่าวอย่างอ่อนโยน มิได้บังคับขู่เข็ญดุดันแต่ประการใด จึงคิดจะยอมตามใจท่าน ยอมเรียนต่อ แต่ก็ต้องเป็นการเรียนที่ไม่ต้องใช้เวลาเนิ่นช้านัก

หลักสูตรที่ตกลงยอมรับ เป็นการประนีประนอมกันระหว่างฝ่ายบิดามารดาที่อยากให้เรียนจนจบชั้นมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องใช้เวลา ๖ ปี คือ ๒ ปี สำหรับเตรียมอุดมและอีก ๔ ปี สำหรับการเรียนในมหาวิทยาลัย และฝ่ายบุตรชายซึ่งไม่อยากจะเรียนต่อสำหรับการศึกษาทางโลกนี้เลย ก็มาตกลงกันที่หลักสูตรเรียนต่อจากชั้นมัธยม ๖ อีก ๓ ปี มาพบกันครึ่งทาง ๖ บวก ๐ หารด้วย ๒ ก็คือ ๓ หรือ ๓ ปี